G. M. Roding

Waarnemingen aan slangen in het Natuurhistorisch Museum te Enschede

Hoewel we de gladde slang *(Coronella a. austriaca Laur.)* in de loop der jaren van verschillende plaatsen in Twente ontvingen (Enschede, De Lutte, Oldenzaal en Vriezenveen), geloven wij niet, dat dit dier talrijk in Twente voorkomt. Wij troffen haar enkele malen aan in de takken van struikgewas, terwijl zij ook in een terrarium dikwijls klimpogingen doet òf zich in een zelf gegraven hol in de grond ophoudt. Bij lage temperaturen is zij wellicht wat trager dan de andere inheemse slangen, maar bij hogere is dit nauwelijks het geval en is dan — naar wij door eigen waarneming konden vaststellen — zeer zeker in staat in een terrarium haar eigen prooidieren (hagedissen, zowel de zand- als de levendbarende) te vangen.

Het wurgen van de prooidieren — naar wat wij tenminste bij hagedissen konden zien — is geen regel, bovendien is het waarschijnlijk, dat wij ook kikkers aan het lijstje van prooidieren kunnen toevoegen.

Bij een strijd om een prooidier (kleine hagedis), die wij in het terrarium van het museum in juli 1957 konden volgen, werd een gladde slang herhaalde malen door een adder gebeten en wel tweemaal achter de kop en eenmaal in het midden van het lichaam, zonder enige merkbare gevolgen.

De ringslang *(Natrix n. helvetica Lacép.)* is in het oosten van Twente zeldzaam te noemen, in het Bentheimse, bij Rijssen, Holten en verder noordwaarts worden nogal eens exemplaren gevangen.

De adder *(Vipera b. berus L.)* daarentegen is in Twente en dan vooral in de oude veengebieden zoals het Gildehäuser Veen, Aamsveen, Buurserveen, Haaksbergerveen, Witteveen en b.v. bij Kloosterhaar en Vriezenveen plaatselijk zeer talrijk. Regelmatig ontvangen wij dan ook in het museum te Enschede adders, vaak deerlijk verminkt en doodgeslagen, maar vaak ook prachtige exemplaren, die de in de literatuur aangegeven maximale maat van 60 cm met glans halen!

Een buitengewone belevenis was de geboorte van een tiental adders in ons museum op 23 september 1954. Het moederdier werd in augustus 1954 op een heide bij Overdinkel gevangen en weigerde zoals gewoonlijk alle voedsel. De „blijde gebeurtenis" nam ongeveer 2 à 3 uur in beslag en vond plaats in de namiddag. Een tweetal jongen kwam zonder meer ter wereld en stierf vrijwel onmiddellijk, de overige 8 kwamen in een vliezig omhulsel, dat ze vrijwel dadelijk verlieten. Hun lengte bedroeg omstreeks 15 cm. Na twee dagen vervelden ze. Vanzelfsprekend werd de gehele familie na enkele dagen in vrijheid gesteld.

Een nog haast belangrijker gebeurtenis vond op 3 juli 1957 plaats. Een adder was tezamen met een gladde slang sinds ongeveer een maand ondergebracht in een terrarium van 60 x 40 x 40 cm. Het kwik steeg die dag tot boven 30° C. Toen we een tweetal levendbarende hagedissen in het terrarium brachten, viel de adder vrijwel onmiddellijk aan. Hij greep (op ringslangmanier) een der hagedissen bij de staart, die prompt afbrak. Onmiddellijk werd de nog stuiptrekkende staart — het rompeinde het eerst — naar binnen gewerkt. Met de kop „schrobbend" over de grond,

Ringslang. *Foto: Han Gerritsen*

zonder het karakteristieke tongtasten, zocht de adder meteen daarop verder. De hagedissen verkeerden in zeer opgewonden staat, liepen en sprongen rond en stonden letterlijk te trillen op de poten, ook al waren de slangen ver verwijderd.
De tweede hagedis (het ongeschonden exemplaar) was voor de gladde slang die hem, tevoorschijnschietend uit haar ondergrondse verblijf, bij de kop pakte en terstond naar binnen werkte zonder hem vooraf dood te drukken.
Toen kop en voorpoten reeds in haar bek verdwenen waren, kwam de adder naderbij, sperde de bek wijd open en trachtte eerst de nu bewegingloze hagedis nabij de bek van de gladde slang te omvatten. Toen dit mislukte pakte zij de gladde slang tot tweemaal toe achter de kop beet. Dit sorteerde geen enkel effect. Vervolgens gleed de adder langs het lichaam van de gladde slang al „snuffelend" en omvatte toen haar lichaam ongeveer in het midden met de bek. Hoewel ook dit zonder merkbare gevolgen bleef, brachten we de gladde slang veiligheidshalve over in een leeg terrarium. Door de haast waarmee dit gebeurde, kwam zij vrij onzacht met haar prooi in haar nieuwe behuizing terecht, wat echter niet de minste indruk bleek te maken. Ze ging rustig met haar maaltijd door, die na circa vijf minuten beëindigd was. Dit, èn het feit dat zij wel in de takken van struiken wordt aangetroffen zou erop kunnen wijzen, dat de gladde slang ook de prooi hogerop zoekt (boomkikkers??). De adder bleef schurend met de kop doorzoeken en greep de verminkte hagedis, die onmiddellijk na de eerste beet verzwolgen werd.
De volgende dagen werden door beide slangen — helaas ontbrak ons de

tijd om een en ander nauwkeurig te volgen — nogmaals enkele hagedissen en kikkers opgenomen, wat wij door een merkbaar toenemen van de lichaamsomvang en het verdwijnen van de slachtoffers konden vaststellen. Voordien was het ons — ondanks herhaalde pogingen — nimmer gelukt een adder tot voedselopname te bewegen. Wel hebben we de ervaring opgedaan, dat het voeren van levende muizen tot gevolg kan hebben, dat de muis de adder doodt of zelfs verslindt, hetgeen trouwens overeenstemt met de ervaring van anderen.
Hoewel onze waarnemingen aan etende slangen op verschillende punten afwijken van dat wat er in de literatuur vermeld is, moeten we hierbij niet uit het oog verliezen, dat beide slangen hongerig waren en bovendien geprikkeld door elkaars aanwezigheid, waardoor de vlotte voedselopname eventueel wel verklaarbaar wordt.

P. Vroegindeweij
A. K. Vogelaar

Insectenbezoek op rondbladig wintergroen

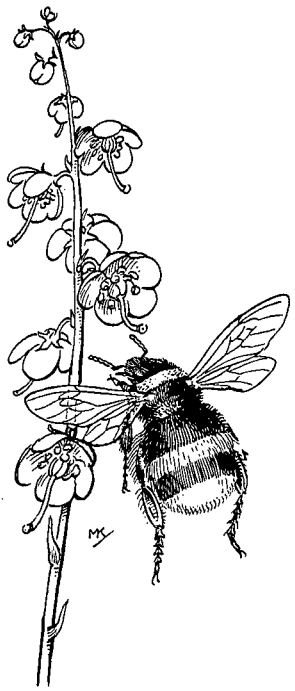

De flora van Heimans, Heinsius en Thijsse vermeldt van deze plant *(Pirola rotundifolia)*, dat ze zelden door insecten wordt bezocht, en er meestal zelfbestuiving plaats vindt. Ook E. Heimans zegt in zijn boekje „In de Duinen": „Zou ik nu eindelijk eens een bestuiver kunnen bespeuren? Honderd maal heb ik er geduldig bij zitten wachten, nog nooit heb ik een vlieg of bij of wesp, of welke bloembestuiver ook er op zien neerstrijken" en even verder vervolgt hij: „Andere natuurvrienden zijn gelukkiger geweest, die hebben wel zo nu en dan een zweefvlieg of hommel de Pirola bloemen zien bestuiven".
Dit geluk viel ons op 8 aug. j.l. ten deel toen wij aan het Groene strand van Voorne een Aardhommel *(Bombus terrestris)* de bloempjes van Pirola zagen bezoeken. En geen vluchtig bezoekje, neen, de hommel werkte rustig bloempje na bloempje af, ijverig het stuifmeel verzamelend.
Jammer dat wij vanwege onze tijd daar niet lang konden verblijven. We hadden er zo graag een uurtje aan besteed om te zien of het bij deze ene hommel is gebleven.